

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ У СУБОТИЦИ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију</p> <p>На основу предлога Департмана за финансије, банкарство, рачуноводство и ревизију, Наставно-научно веће Економског факултета у Суботици је на 26. седници одржаној 16.06.2016. године донело одлуку о формирању Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Драгане Бешлић.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. Проф. др Дејан Јакшић, редовни професор, Ужа научна област: Рачуноводство, анализа и ревизија, Датум избора у звање и назив факултета: 20.11.2014. Универзитет у Новом Саду, Економски факултет у Суботици</p> <p>2. Проф. др Мирко Андрић, редовни професор, Ужа научна област: Рачуноводство, анализа и ревизија, Датум избора у звање и назив факултета: 14.10.1996. Универзитет у Новом Саду, Економски факултет у Суботици</p> <p>3. Проф. др Дејан Спасић, ванредни професор, Ужа научна област: Пословне финансије и рачуноводство, финансијска политика и рачуноводство, Датум избора у звање и назив факултета: 02.06.2014. Универзитет у Нишу, Економски факултет у Нишу</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме:</p> <p>Драгана (Иван) Бешлић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава:</p> <p>09.09.1979. године, Нови Сад, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив</p> <p>Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду, Рачуноводство и ревизија, дипломирани економиста – мастер</p>

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2009. година, Студијски програм: Менаџмент и бизнис, Модул: Пословне финансије, рачуноводство и ревизија
5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: -
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: -
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: „РЕВИЗОРСКА ПРОЦЕНА СТЕЧАЈНОГ РИЗИКА КЛИЈЕНТА“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикана и сл.
<p>Докторска дисертација Драгане Бешлић „Ревизорска процена стечајног ризика клијента“ написана је на укупно 211 страница А4 формата основног текста дисертације и структурирана је кроз увод, 4 дела, закључна разматрања и списак коришћене литературе.</p> <p>Испред основног текста, дисертација садржи насловну страну, кључну документацијску информацију (образац 5а) на српском и енглеском језику и детаљан садржај. У дисертацији се налази 37 табеле, 6 слика и 340 референци, што у значајној мери обогаћује приступ у истраживању и помаже при анализи, разумевању као и извођењу оцена и закључака у вези истраживања.</p> <p>Докторска дисертација има следеће делове:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Увод ▪ ДЕО 1: Рачуноводствени и ревизорски аспекти временске неограничености пословања привредног друштва ▪ ДЕО 2: Предвиђање стечајног ризика код привредних друштава ▪ ДЕО 3: Развој модела за предвиђање стечаја привредног друштва ▪ ДЕО 4: Примена модела за предвиђање стечаја привредног друштва при ревизорском ангажману ▪ Закључна разматрања ▪ Литература <p>Садржај докторске дисертације обухвата следеће:</p> <p>УВОД</p> <p>1. РАЧУНОВОДСТВЕНИ И РЕВИЗОРСКИ АСПЕКТИ ВРЕМЕНСКЕ НЕОГРАНИЧЕНОСТИ ПОСЛОВАЊА ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА</p> <p>1.1. Концепт временске неограничености пословања</p> <p>1.2. Структурни елементи финансијских извештаја према МРС/МСФИ као основа за оцену временске неограничености пословања</p> <p>1.3. Регулаторни оквир за извештавање о сталности пословања</p> <p>1.4. Значај сталности пословања за кориснике финансијских извештаја</p> <p>1.5. Поступак ревизије у вези са претпоставком временске неограничености пословања клијента</p> <p>1.6. Аналитички поступци као ревизијска техника за оцену сталности пословања клијента</p> <p>1.6.1. Хоризонтална и вертикална анализа финансијских извештаја</p> <p>1.6.2. Анализа финансијских показатеља</p> <p>1.6.3. Потреба за развојем модела за предвиђање стечаја привредног друштва</p>

2. ПРЕДВИЂАЊЕ СТЕЧАЈНОГ РИЗИКА КОД ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

- 2.1. Узроци настанка стечаја привредног друштва
- 2.2. Најпознатији случајеви корпоративно-рачуноводствених стечаја у свету
- 2.3. Модели за предвиђање стечаја привредног друштва
 - 2.3.1. Биверов модел
 - 2.3.2. Алтманови модели: 3З'3" модел и ЗЕТА модел кредитног ризика
 - 2.3.3. Едмистеров модел
 - 2.3.4. Тафлеров модел и Сандин-Порпоратов модел
 - 2.3.5. Спрингатов модел и Фулмеров модел
 - 2.3.6. Кралицекови модели: ДФ модел и Брзи тест модел
 - 2.3.7. Логит модели: Олсонов модел, Завгренов модел и Чесеров модел кредитног ризика
 - 2.3.8. Модели вештачке интелигенције: неуронска мрежа и стабло одлучивања
 - 2.3.9. Остали предикциони модели
- 2.4. Досадашња пракса откривања стечајног ризика применом предикционих модела у тржишно развијеним и транзиционим економијама
- 2.5. Компаративна анализа примене различитих модела за предвиђање стечаја у свету
- 2.6. Немогућност примене постојећих модела за предвиђање стечаја у Републици Србији

3. РАЗВОЈ МОДЕЛА ЗА ПРЕДВИЂАЊЕ СТЕЧАЈА ПРИВРЕДНОГ ДРУШТАВА

- 3.1. Избор методе за развој модела за предвиђање стечаја
- 3.2. Дефинисање узорка за развој и тестирање предикционог модела
- 3.3. Избор финансијских показатеља коришћених при развоју модела за предвиђање стечаја
- 3.4. Утврђивање значајности финансијских показатеља у предвиђању вероватноће настанка стечаја
- 3.5. Конструкција модела за предвиђање стечаја
- 3.6. Метод процене слагања развијеног предикционог модела са подацима

4. ПРИМЕНА МОДЕЛА ЗА ПРЕДВИЂАЊЕ СТЕЧАЈА ПРИВРЕДНОГ ДРУШТАВА ПРИ РЕВИЗОРСКОМ АНГАЖМАНУ

- 4.1. Провера поузданости развијеног модела за предвиђање стечаја привредног друштва
- 4.2. Интеграција развијеног модела за предвиђање стечаја у процес ревизије
 - 4.2.1. Планирање процеса ревизије на бази модела
 - 4.2.2. Прикупљање ревизијских доказа на бази модела
 - 4.2.3. Формирање и изражавање ревизорског мишљења на бази модела

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

ЛИТЕРАТУРА

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

УВОД

У уводном делу дисертације је образложена актуелност, потреба и значај изучавања предмета (проблема) истраживања докторске дисертације. Предмет (проблем) истраживања у докторској дисертацији је развој модела за предвиђање стечаја привредног друштва чијом применом ревизор стиче разумно уверавање о нарушености претпоставке сталности пословања клијента ревизије. Такође, у уводном делу је формулисана основна хипотеза научног истраживања у складу са наведеним предметом (проблемом) истраживања:

H₀: Уколико примени одговарајући модел за предвиђање стечаја привредног друштва, онда ревизор може да стекне разумно уверавање о нарушености претпоставке сталности пословања клијента ревизије.

Након тога наведене су и помоћне хипотезе које подржавају основну хипотезу докторске дисертације:

H₁: *Уважавајући специфичности пословања српских привредних друштава могуће је развити модел за предвиђање стечаја.*

H₂: *Применом развијеног модела ревизор може да предвиди вероватноћу настанка стечаја привредног друштва годину дана пре отварања стечајног поступка.*

H₃: *Развијени модел за предвиђање стечаја привредног друштва могуће је интегрисати у процес ревизије, што доприноси побољшању ревизорског ангажмана.*

У циљу тестирања хипотеза научног истраживања постављен је програм истраживања који садржи кратак осврт на научне методе коришћене у изради дисертације. У теоријско-методолошкој фази истраживања домаће и иностране научне и стручне литературе из области квалитета финансијског извештавања привредног друштва које послује на основу начела сталности пословања, ревизије финансијских извештаја привредног друштва и ревизијских техника за оцену сталности пословања привредног друштва, примене постојећих модела за предвиђање стечаја привредног друштва у тржишно развијеним и транзиционим економијама као и проучавања методологије за развој (креирање) новог модела за предвиђање стечаја привредног друштва, кандидат је предвидео коришћење више истраживачких метода: методе опсервације, анализе, синтезе, индукције, дедукције, компарације, рачио метод и сл. У емпиријској фази истраживања кандидат је планирао коришћење метода логистичке регресије у циљу развоја модела за предвиђање вероватноће настанка стечаја привредног друштва и тестирања развијеног предикционог модела. **(Позитивно се оцењује)**

ПРВИ ДЕО

У првом делу дисертације који носи назив **„Рачуноводствени и ревизорски аспекти временске неограничености пословања привредног друштва“** кандидат се бави теоријским разматрањем временске неограничености пословања привредног друштва. У оквиру овог дела пажња је посвећена концепту временске неограничености пословања као једном од основних рачуноводствених претпоставки састављања финансијских извештаја привредног друштва. Такође, у овом делу кандидат објашњава структурне елементе финансијских извештаја према МРС/МСФИ као основи за оцену временске неограничености пословања, регулаторни оквир за извештавање о сталности пословања и указује на значај сталности пословања за бројне кориснике финансијских извештаја. У оквиру овог дела кандидат детаљније описује поступак ревизије у вези са претпоставком временске неограничености пословања клијента ревизије. Посебна пажња се посвећује аналитичким поступцима који се обично примењују као ревизијска техника за оцену сталности пословања клијента ревизије: 1) хоризонтална и вертикална анализа финансијских извештаја и 2) анализа финансијских показатеља. На крају овог дела кандидат истиче потребу за развојем модела за предвиђање стечаја привредног друштва уважавајући транзиционе услове привређивања присутне у Републици Србији као иновативног приступа у оцењивању временске неограничености пословања клијента ревизије. **(Позитивно се оцењује)**

ДРУГИ ДЕО

У другом делу дисертације који носи назив **„Предвиђање стечајног ризика код привредних друштава“** кандидат описује у кратким цртама најпознатије случајеве корпоративно-рачуноводствених стечаја у свету, док детаљније описује најпознатије моделе за предвиђање стечаја код привредних друштава у свету од 70-их година 20. века до данас. Након тога кандидат даје преглед различитих узрока настанка стечаја привредног друштва и презентује резултате емпиријских истраживања на подручју развоја и примене модела за предвиђање стечаја привредног друштва у тржишно развијеним и транзиционим економијама. Такође, у овом делу кандидат даје компаративну анализу примене различитих модела за предвиђање стечаја привредног друштва у земљама широм света. На крају овог дела кандидат скреће пажњу на немогућност примене постојећих модела за процену стечајног ризика привредног друштва у Републици Србији. **(Позитивно се оцењује)**

ТРЕЋИ ДЕО

Трећи део дисертације односи се на истраживачки део дисертације – „*Развој модела за предвиђање стечаја привредног друштва*“ и статистичку обраду секундарних података, а у њему кандидат: 1) детаљно образлаже метод за развој модела за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији, 2) дефинише узорак за развој и тестирање предикционог модела у домаћој пракси, 3) даје приказ одабраних финансијских показатеља као независних променљивих коришћених при развоју (креирању) предикционог модела, 4) утврђује значајне (важне) финансијске показатеље у предвиђању вероватноће настанка стечаја српских привредних друштава, 5) врши оцену регресионих коефицијената уз независне променљиве (финансијске показатеље) у једначини модела за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији, 6) развија модел за предвиђање стечаја уважавајући специфичности пословања српских привредних друштава применом статистичког софтверског пакета SPSS – *Statistical Package for Social Sciences*, верзија 20.0 (IBM SPSS Statistics 20.0) и 7) и врши проверу слагања овог предикционог модела са подацима из узорка. Такође, у овом делу кандидат: 1) тестира постављене хипотезе научног истраживања, 2) даје приказ добијених резултата истраживања путем спроведених статистичких анализа и 3) детаљно објашњава презентоване резултате истраживања и упоређује их са резултатима истраживања претходних емпиријских студија из земаља у окружењу. *(Позитивно се оцењује)*

ЧЕТВРТИ ДЕО

У четвртм делу дисертације који носи назив „*Примена модела за предвиђање стечаја привредног друштва при ревизорском ангажману*“ кандидат изводи: 1) проверу поузданости развијеног модела за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији, 2) даје приказ добијених резултата истраживања путем спроведених статистичких анализа и 3) детаљно објашњава презентоване резултате истраживања. На крају овог дела кандидат развијени модел за предвиђање стечаја код српских привредних друштава интегрише у аналитичке поступке као ревизијску технику за оцену сталности пословања клијента ревизије. *(Позитивно се оцењује)*

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Последњи део дисертације односи се на закључна разматрања кандидата до којих је дошао сагледавањем доступне литературе, спровођењем емпиријског истраживања, статистичком обрадом, анализом добијених резултата истраживања и критичким освртом. Завршни део дисертације наглашава главне резултате истраживања, али и одређена ограничења која су се појавила у истраживању. Посебно су истакнути правци развоја, тј. смернице за будућа истраживања на подручју ревизорске процене стечајног ризика клијента. *(Позитивно се оцењује)*

ЛИТЕРАТУРА

Списак коришћене литературе садржи 340 референци иностраних и домаћих аутора из области које су релевантне за дато истраживање (претежно из области - квалитета финансијског извештавања привредног друштва које послује на основу начела сталности пословања, ревизије финансијских извештаја привредног друштва и ревизијских техника за оцену сталности пословања привредног друштва, примене постојећих модела за предвиђање стечаја привредног друштва у тржишно развијеним и транзиционим економијама, проучавања методологије за развој (креирање) новог модела за предвиђање стечаја привредног друштва, статистике). Коришћени извори литературе су исправно цитирани у оквиру основног текста и једнообразно форматирани у библиографском списку. Списак коришћене литературе садржи претежно научне радове објављене у међународним и домаћим часописима, научне радове објављене на међународним конференцијама, стручну литературу професионалних рачуноводствених и ревизијских организација, међународне стандарде из релевантних области и практичне студије случаја. *(Позитивно се оцењује)*

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01.јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

- 1) Бешлић, И., **Бешлић, Д.**, (2010), Мерење перформанси у производном предузећу као извор конкурентске предности, Економика пољопривреде, 57(2), Београд: Научно друштво аграрних економиста Балкана, Институт за економику пољопривреде, 313-326. **(M24)**
- 2) **Бешлић, Д.**, Бешлић, И., (2013), Стечај привредног друштва као последица манипулативог финансијског извештавања, Школа бизниса, 3-4, Нови Сад: Висока пословна школа струковних студија, 148-159, УДЦ 347.736 657.2, ИССН 1451-6551. **(M53)**
- 3) **Бешлић, Д.**, Бешлић, И., (2012), Извештавање о токовима готовине предузећа у складу са МРС 7, Економски погледи, 3, Косовска Митровица: Економски факултет, 91-111, УДК 631.162. **(M53)**
- 4) **Bešlić, D.**, Bešlić I., (2013), The Impact of Global Economic and Financial Crisis on Financial Position of the Enterprise from Serbia, II међународна конференција - Запошљавање, образовање и предузетништво – (ZOP 2013), Zbornik radova: Entrepreneurship: economic development & finance, Beograd: Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, 399-419, UDC 339.9(497.11) (082); 658(497.11)(082); 339.747(082). **(M33)**
- 5) Bešlić, I., **Bešlić, D.**, (2013), The Importance of Managing Cash Flows in Conditions of Global Economic Crisis. International Scientific Conference - The Global Economic Crisis and the Future of European Integration. Niš: Ekonomski fakultet, 465-478, UDC 657:005]:338.48. **(M33)**

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Полазећи од теоријског-методолошког образложења и практичне примене модела за предвиђање стечаја привредног друштва као ревизијске технике за оцену сталности пословања, комисија констатује да је кандидат Драгана Бешлић пружила значајан научни допринос у области побољшања методологије предвиђања стечаја привредног друштва у транзиционим економијама. Кандидат наглашава да је предвиђање стечаја привредног друштва посебно значајно за ревизоре, односно друштва за ревизију, инвеститоре, кредиторе (зајмодаваце или банке), пореске органе, аналитичаре (финансијске аналитичаре, економисте, статистичаре), као и остале заинтересоване стране. Проблематика предвиђања стечаја привредног друштва је коректно теоријски и емпиријски разматрана уз следећа уважавања:

- критички је приступљено предностима и недостацима примене класичних (традиционалних) и савремених модела за предвиђање стечаја привредног друштва,
- посебно је изучавано откривање стечајног ризика применом предикционих модела у тржишно развијеним и транзиционим економијама,
- дата је компаративна анализа примене различитих модела за предвиђање стечаја у свету,
- реално је сагледана могућност примене постојећих модела за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији.

Пригодан узорак за развој модела за предвиђање стечаја привредног друштва од 89 случајева је обухватио финансијске извештаје за временски период од 2010. до 2011. године за две групе привредних друштава на територији Републике Србије: несолвентна и солвентна привредна друштва.

У циљу истраживања да ли се применом новог модела за предвиђање стечаја привредног друштва од стране ревизора у Републици Србији унапређује разматрање стечајног ризика клијента, развијен (креиран) је модел за предвиђање стечаја код привредних друштава у српском економском окружењу за временски период предикције од једне године. У креирању статистичког модела применом биноминалне логистичке регресије коришћене су 24 независне променљиве, тј. финансијска показатеља који се могу груписати на: 1) *показатеље ликвидности*, 2) *показатеље задужености*, 3) *показатеље активности (обрта)*, 4) *показатеље економичности* и 5) *показатеље профитабилности* као предикторе, а коначан развијени модел се састоји од 6 независних променљивих (финансијских показатеља). У развијеном (креираном) предикционом моделу посебан значај се поклања финансијским показатељима чијим се комбиновањем и њиховим пондерисањем доноси суд о вероватноћи наступања неповољног догађаја (стечаја), када дужник није више у могућности да измирује своје доспеле обавезе. Финансијски показатељи као независне променљиве укључене у једначину модела за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији омогућавају креирање скорга за ефикасну процену стечајног ризика и класификацију српских привредних друштава по нивоима (висок или низак) стечајног ризика. Финансијски показатељи (променљиве) које дају значајан допринос предиктивним могућностима модела логистичке регресије у Републици Србији су:

- *Коефицијент финансијске стабилности (X_1) као показатељ ликвидности;*
- *Коефицијент властитог финансирања (X_2) и фактор задужености (X_3) као показатељи задужености;*
- *Коефицијент обрта залиха (X_4) и коефицијент обрта купаца (X_5) као показатељи активности;*
- *Нето прилив (одлив) готовине из редовних активности/просечна вредност укупне имовине (X_6) као показатељ заснован на готовинском току.*

На основу шест значајних (важних) финансијских показатеља (независних променљивих) обликован је модел логистичке регресије као користан ревизијски алат за предвиђање вероватноће настанка стечаја клијента ревизије (привредног друштва) годину дана пре отварања стечајног поступка. Статистичка значајност финансијских показатеља као независних променљивих укључених у коначан предикциони модел у Републици Србији је проверена и на основу LR (*Likelihood Ratio*) тест статистике која је показала да се може прихватити **основна хипотеза научног истраживања H_0** : *Уколико примени одговарајући модел за предвиђање стечаја привредног друштва, онда ревизор може да стекне разумно уверавање о нарушености претпоставке сталности пословања клијента ревизије.*

Провера поузданости развијеног модела за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији потврђена је различитим статистичким поступцима за вредновање адекватности креираног логит модела као што су: 1) Омнибус тест (*Goodness of fit test*), 2) Псеудо показатељи вредности R^2 (*Cox & Snell R^2 test* и *Nagelkerke R^2 test*), 3) Хосмер-Лемешов тест (*Hosmer-Lemeshow test*) и 4) ROC крива (*Receiver Operating Characteristic curve*). На основу p -вредности Омнибус теста примењене постепене (*stepwise*) статистичке регресије која износи 0,000 ($p < 0,05$), може се закључити да се развијени модел за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији значајно добро слаже са подацима, односно логистички регресиони модел се добро прилагођава подацима из узорка. Вредност хи-квадрат (χ^2) статистике износи 3,262 уз сигнификантност (Sig.), односно p -вредност Хосмер-Лемешовог тест статистике од 0,917, те се закључује да се модел за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији добро слаже са подацима, односно да се посматране (стварне) и предвиђене (очекиване) фреквенције не разликују значајно. Дакле, модел за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији је добар (подржан). Вредности *Cox-Snell R -Square (R^2)* и *Nagelkerke R -Square (R^2)* износе 0,595 и 0,794 респективно, што значи да логит модел у целини, односно да дати скуп предикторских променљивих (заједничко деловање независних променљивих) објашњава између 59,5% (r на квадрат Кокса и Снела) и 79,4% (r на квадрат Нагелкеркеа) варијансе зависне променљиве. SPSS резултати униваријантне логистичке регресије – површина испод ROC криве (*Area Under Curve – AUC*) показују да од укупно шест значајних независних променљивих (финансијских показатеља) укључених у једначину модела за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији највећу способност униваријантне класификације, тј. раздвајања привредних друштава у две групе: прва група обухвата привредна

друштва у стечају, а друга група обухвата солвентна ("здрава") привредна друштва са уделом површине испод ROC криве (AUC) од 0,70 до 0,80 има независна променљива *коэффициент финансијске стабилности* са вредности AUC од 0,702 и стандардном грешком (*Std. Error*) од 0,047, те је она уједно и добар појединачни показатељ нередовног измиривања (плаћања) обавеза, за разлику од осталих независних променљивих (финансијских показатеља) укључених у једначину овог предикционог модела: 1) *коэффициент властитог финансирања*, 2) *фактор задужености*, 3) *коэффициент обрта залиха*, 4) *коэффициент обрта купаца* и 5) *нето прилив (одлив) готовине из редовних активности/просечна вредност укупне имовине* које имају подручје AUC вредности мање од 0,70. Имајући у виду претходно наведено, то значи да се прихвата **помоћна хипотеза научног истраживања H₁**: *Уважавајући специфичности пословања српских привредних друштава могуће је развити модел за предвиђање стечаја.*

Развијени модел за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији тачно класификује 93,6% солвентних привредних друштава и 90,5% привредних друштава у стечају из узорка за развој модела и 88,9% солвентних привредних друштава и 87,0% привредних друштава у стечају из тест узорка. Да би се добио одговор на питање да ли развијени модел за предвиђање стечаја привредног друштва у Републици Србији има способност генерализације, тј. да ли се може применити на друге податке ван узорка, узорак за тестирање развијеног предикционог модела је обухватио 41 предузећа ван иницијалног узорка за развој модела (несолвентна и солвентна привредна друштва). Логистички регресиони модел са предикторима у Републици Србији тачно класификује (предвиђа) 92,1% случајева из узорка за развој модела и 87,8% случајева из тест узорка. Дакле, емпиријски резултати истраживања потврђују и **помоћну хипотезу научног истраживања H₂**: *Применом развијеног модела ревизор може да предвиди вероватноћу настанка стечаја привредног друштва годину дана пре отварања стечајног поступка, с обзиром да је тачност класификације привредних друштава око 90%.*

Резултатима истраживања докторске дисертације потврђена је актуелност проблематике предвиђања стечајног ризика развојем модела логистичке регресије. Ако се применом развијеног предикционог модела закључи да је нарушена претпоставка о сталности пословања клијента, а клијент ревизије је то обелоданио на одговарајући начин у финансијским извештајима, тада ревизор треба да изрази мишљење без резерве уз скретање пажње на проблем сталности пословања, а ако је нарушена претпоставка о сталности пословања клијента, а клијент ревизије то није обелоданио на одговарајући начин у финансијским извештајима, тада ревизор треба да изрази мишљење са резервом или негативно мишљење уз истацање проблема сталности пословања. Статистички обрађени резултати докторског истраживања указују на оправданост практичне примене новог модела за предвиђање стечаја привредног друштва од стране ревизора приликом оцене сталности пословања клијента ревизије у српском економском окружењу. Дакле, прихвата се **помоћна хипотеза научног истраживања H₃**: *Развијени модел за предвиђање стечаја привредног друштва могуће је интегрисати у процес ревизије, што доприноси побољшању ревизорског ангажмана.*

Интегрисањем статистичког модела за предвиђање стечаја привредног друштва у аналитичке поступке при обављању ревизије побољшава се ревизијско узорковање и испитивање популације. Ревизор модел за предвиђање стечаја привредног друштва као аналитички поступак при ревизији може применити у: 1) фази планирања ревизије како би проценио потребно време за спровођење ревизије, одредио потребан број ревизорског особља, проценио трошкове спровођења ревизије, затим у 2) фази прикупљања доказа као ревизијски тест за испитивање подручја где је стабилност пословања доведена у питање и 3) завршној фази ревизије приликом формирања и изражавања одговарајућег (адекватног) мишљења о финансијским извештајима. Дакле, имплементација модела за предвиђање стечаја привредног друштва у процес ревизије омогућава ревизору помоћ приликом разумевања пословања клијента ревизије, процене способности клијента ревизије да настави да послује по принципу сталности пословања и планирања врсте, обима и времена спровођења осталих ревизијских поступака који ће се користити у фази прикупљања доказа. Применом предикционог модела као ревизијског теста у фази прикупљања ревизијских доказа побољшава се ниво поузданости испитивања ревизијских доказа на основу којих би ревизор добио разумну основу за формирање мишљења о финансијским извештајима клијента ревизије. Ревизор на тај начин има документовану основу (статистичке податке) за изражавање одговарајућег мишљења о

финансијским извештајима и постиже виши степен објективности (непристрасности) приликом стручног процењивања сталности пословања клијента ревизије. Кандидат констатује да предложени аналитички поступак треба да се користи само као још један алат ревизора заједно с другим ревизијским техникама за оцену сталности пословања привредног друштва, те да се приликом примене овог аналитичког поступка не занемарује искуство или информација из личне процене ревизора. Резултати истраживања докторске дисертације су охрабрујући, али требали би да буду потврђени коришћењем већег узорка. У светлу постигнутих резултата истраживања и закључака изведених на основу њих, кандидат је дао и препоруке за будућа истраживања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Имајући у виду дефинисана истраживачка питања, циљеве и постављене хипотезе истраживања, добијени резултати су јасно, исцрпно, логички и методолошки доследно изведени, приказани (кроз текст, табеле итд.) и интерпретирани. Изведене анализе, оцене и закључци су јасни и садржајни, засновани на достигнућима савремене теорије и добре праксе, фокусирани на предмет, дефинисане циљеве и постављене хипотезе истраживања. Избор наведених метода, као и начина њихове примене у потпуности су прилагођени природи и карактеру проблема који је анализиран у оквиру докторске дисертације. Приказ и тумачење резултата истраживања се **оцењују позитивно**.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Комисија оцењује да је докторска дисертација написана у потпуности у складу са образложењима које је кандидат навео у пријави докторске дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Докторска дисертација својим насловом, садржајем, постављеним предметом (проблемом) истраживања, хипотезама истраживања, методологијом истраживања, резултатима истраживања и начином тумачења тих резултата садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Разматрајући докторску дисертацију кандидата Драгане Бешлић, Комисија закључује да докторска дисертација представља оригиналан научни допринос аутора теорији и пракси процене стечајног ризика привредног друштва. Вишеструки доприноси који произилазе из ове дисертације огледају се у:

- побољшању методологије предвиђања стечајног ризика привредног друштва у транзиционим економијама развојем новог модела за предвиђање стечаја,
- утврђивању финансијских показатеља који имају највећи значај у предвиђању вероватноће настанка стечаја привредног друштва у Републици Србији што чини основу за процену временски неограниченог трајања пословања привредног друштва,
- утврђивању поузданости и прецизности (тачности) креираног предикционог модела у класификовању (предвиђању) привредних друштава на она код којих не постоји опасност од стечаја ("здрава") и она за која постоји опасност од стечаја,
- имплементацији модела процене стечајног ризика у различите фазе процеса ревизије и сагледавању импликација на ревизијски процес.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

У докторској дисертацији нису уочени недостаци који би били од утицаја на резултате истраживања и квалитет докторске дисертације.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- **да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри јавна одбрана.**

Полазећи од напред наведених ставова, Комисија предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Суботици да **прихвати позитивну оцену докторске дисертације** под насловом „Ревизорска процена стечајног ризика клијента“ и да кандидату Драгани Бешлић **одобри јавну одбрану дисертације.**

Комисија овакав предлог дефинише на основу:

1. јасно дефинисаног предмета и циља истраживања,
2. логично постављеног и реализованог плана истраживања,
3. позитивних одговора на постављене хипотезе истраживања и
4. научног доприноса урађене дисертације.

У Суботици, 20.06. 2016. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Дејан Јакшић, редовни професор

Универзитет у Новом Саду, Економски факултет у Суботици

Проф. др Мирко Андрић, редовни професор

Универзитет у Новом Саду, Економски факултет у Суботици

Проф. др Дејан Спасић, ванредни професор

Универзитет у Нишу, Економски факултет у Нишу